

igrati. Modulacija njegovega glasu ni šablonska in ne tehniško priučena — ni govornik, kot Kačug, ki pove eno stran dolg monolog v eni sapi in pri tem spravi vse nianse in vsa tehniko na dan — in vendar je toli naravna in varirana. „V enakem slučaju bi jaz ravnal ravno tako in ravno tako bi govoril,“ si misliš, ko čuješ Borštnika. In če zna kdo igrati tako, da nam izvabi tako naivno mnenje, je to višek umetnosti. Gestikulira malo, samo tam, kjer bi storil to tudi, če ne bi bil na odru, ampak doma, med štirimi stenami.

Ta njegova neprisiljena igra pa je prenasršena z mirom, kot ga, odkrito rečem, še nisem nikjer in pri nikomer videl. On je mož, ki je v njem vse mirno, vse vležano, vse pre-mišljeno; nič burnega, kar bi nam rodilo v srcu spoznanje,

stavek, ki izraža njegovo nesrečo, in vsi vemo, da je zapodil od sebe sentimentalnost in jokavost in da se je vzbudil v njem zopet mož. Mimika sicer izraža bolešt, a glas nam pove, da mož ne joka.

Ali kako predstavlja obup in kes nad sabo in jezo nad drugimi! Mirno, čisto miren je — samo tiho govori, prvi zlog besede naglasi bolj, konec besede pa samo dihne. Stavke tedaj trga. Na obrazu se ne premakne niti ena sama mišica. Nihče ne vidi njegovega notranjega boja. Niti sicer toli karakterističnega tresenja glasu ne opazimo, kot pred smrtjo, saj umira v njem sreča — obupan je. Nakrat pa se zagrizne v spodnje ustne, samo v polovico, druga polovica pa je prosta. Zobje se zajedo v meso. Stresne z glavo, kot

NEZGODA NA POTU

JOŽEF BRANDT

da igravec ni vseskozi dozorel. To je pa rodilo petindvajsetletno življenje med nervoznimi ljudmi in med zavistnimi igravci. Kakor gnev pred njimi preveva njegova beseda — ne briga se za druge, nikdar noče biti ne prvi in ne edini, in kakor solnce žari na odru, pozna se mu, da stopa iz vrst drugih sam in da fascinira s svojo osebnostjo.

Če pa doseže igravec to, da fascinira na odru, potem vemo, da je močnejši, kot smo pa mi. In poštenjak priznava to nadmoč drugega nad sabo. Kakor bič voznikov, ki pokne pod noč in se ga sliši daleč na okoli, je Borštnikova osebnost. Zdi se nam, kot bi zvezda na obzorju od strahu in začudenja stresla svojo zlato krono. Kot mož igra in ta „mož“ je sila njegove umetnosti. Na primer: On ljubi in ve, da ni ljubljen; tedaj stisne roko v pest in malce se mu treso ustne — trepalnice se mu skrčijo in jasno in mirno reče

bi ukrotil jok, ki mu sili v oko — pade na stol, si zakrije obraz z roko in glasno, s povzdignjenim glasom pove, kar ga teži. Brez ironije in jeze nad onimi, ki so ga spravili v gorje. Kot govornik je povedal glasno, kar ga teži, — sedaj je priznal, — in oprostil si je dušo. Mir se naseli zopet vanj. Pogled v stran naj velja kot kazen njegovim sovražnikom. Samo en pogled ima za one druge, — potem pa živi zopet sam sebi in sam zase. Hitro se vzravna in ponosno odide kot mož, ki ga je premagalo življenje, a ki si ne prizna, da je premagan, ker je oprostil svojo dušo — življenja.

Še en moment se mi zdi pri njem karakterističen: spomin na pretekle čase. Tedaj zadivja v njem vse, kakor vihar, kadar prihruje nad mlado naravo, bliski švigajo iz oči, obraz se smehlja ali joka — pa vse to le trenutno. Takoj zopet se spomni, da živé le ženske preteklosti — mož